

מערך שיעור לטו בשבט - ביתה ב' גלגולו של החג מדוע ולמה חוגגים את טו בשבט?

למורה:

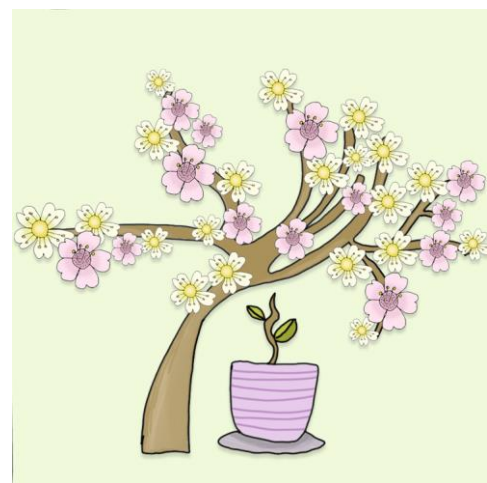
שיעור זה מתאר את גלגוליו של טו בשבט במהלך הדורות. אפשר להסביר בעזרת המצגת, לצפות בסרטונים ולדון בשאלות, ולבסוף לחלק לילדים את דף הסיכום

לחילופין אפשר לחלק לכל קבוצה טעם אחר של טו' בשבט, כל קבוצה תקרא את המידע ותדון בשאלות. לאחר מכן כל קבוצה תציג את הנושא שלה, והכיתה כולה תסדר את טעמי החג על פי סדרם הכרונולוגי. לסיכום נעבוד בדף הפעילות והיצירה בזוגות או באופן אישי. הסרטון בסוף המצגת מסכם את גלגוליו של החג כפי שנלמד בשיעור הוא יכול להוות חזרה וסיכום

1. נצפה בסרטון:

קצרים על המועדים:

טו בשבט

נשוחח:

- מה הטעם הראשון של טו בשבט? למה שימש התאריך הזה בתחילה?
- מתי נוסד "סדר טו בשבט"?
- מה אוכלים בסדר טוב בשבט?
- איך התייחסו לטו בשבט בגלות?
- מתי ומי הפך את החג לחג מרכזי?
- אלו רעיונות מבטא טו בשבט מאז?

נשוחח:

- אלו ראשי שנים יש על פי המשנה?
- על מועד איזה מראשי השנים יש מחלוקת?
- איזו דעה במחלוקת התקבלה?

2. טעמי טו בשבט:

נכיר את מקורו הראשוני של מועד זה:

נסביר:

ראש השנה לאילן נזכר לראשונה במשנה, במסכת ראש השנה, פרק א' משנה א':

אַרְבַּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם:

בְּאֶחָד בְּנִיטָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִּים וְלְרֹגְלִים.

בְּאֶחָד בְּאֵלוּל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה.

בְּאֶחָד בְּתִשְׁרֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְשָׁנִים לְשִׁמִּיטִין וְלִיּוֹבְלוֹת.

בְּאֶחָד בְּשִׁבְט רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאֵילָן כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי.

בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: בְּחַמְשָׁה עָשָׂר בּוּ.

נשוחח:

- מדוע לדעתכם אסרה התורה לאכול מפירות העץ בשנותיו הראשונות?

3. ראש שנה לאילנות? לשם מה צריך ר"ש לעצים?

נסביר:

בחומש ויקרא נכתב: *וְכִי תֵבְאוּ אֶל הָאָרֶץ, וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵכָל וְעַרְלָתֶם עָרְלָתוֹ, אֶת פְּרִיּוֹ; שְׁלֹשׁ שָׁנִים, יִהְיֶה לָכֶם עָרְלִים לֹא יֵאָכַל*

לפי ציווי זה, אין לאכול מפרי העץ בשלוש שנות חייו הראשונות.

חכמים קבעו את ראש השנה לאילן, כדי שנוכל לספור את שנות העץ, ולקיים את מצוות ערלה.

פירות שהתחילו להבשיל אחרי טו בשבט נחשבים לפירות השנה החדשה.

מצווה זו תקפה רק על אדמת ארץ ישראל

4. הגעגוע לארץ ישראל

משחרב בית המקדש וגלה עם ישראל מארצו, לא יכלו לקיים עוד את מצוות "ערלה" עליה קראנו בספר ויקרא.

נשוחח:

- האם בביתכם נוהגים לערוך סדר טו בשבט?
- מה עושים בו? ומה אוכלים בו?

חשיבותו של טו' בשבט כמועד הקובע את גילם של עצים הפך להיות זיכרון בלבד.

כך הפך טו בשבט למועד בו עצרו היהודים בגולה לזכור ולהיזכר באדמת הארץ ופרייה.

כך נוסד 'סדר טו בשבט' בו נהגו לאכול מפירות ארץ ישראל

נשוחח:

- מדוע לדעתכם נטיעת עצים היתה חשובה לחלוצים שהגיעו להתיישב בארץ ישראל?
- האם נטעתם פעם שתיל בטו' בשבט?
- האם יש מקומות ביישובכם שבדאי לטעת בהם עוד עצים? מדוע?
- מה הן היתרונות והחשיבות של נטיעת עצים?

5. טו בשבט - חג הנטיעות בחזרה לארץ ישראל

כששב עם ישראל לארצו, לפני כמאה שנים, חזר טו' בשבט להיות תאריך בעל חשיבות מעשית.

טו בשבט הפך לחג המבטא תא הקשר של עם ישראל לאדמתו.

והפך גם כן לחג הנטיעות:

- קראו את הסיפור על המורה מזכרון יעקב ביומן מיתרים בשער חודש שבט המספר על היווסדו של מנהג נטיעת עצים בידי תלמידים בטו בשבט
- איזה שיר ילדים לטו' בשבט מתאר את החג כחג הנטיעות?

במהלך השנים נזנח מנהג זה, בין היתר מתוך הבנה שטו' בשבט, החל בשיא החורף, אינו מועד מוצלח לנטיעת עצים.

6. טו בשבט - חג שמירת הטבע

נשוחח:

- מדוע לדעתכם דווקא טו בשבט הפך ליום איכות הסביבה?
- האם גם אתם רואים קשר בין טעמו הראשון של המועד - ראש השנה לקביעת גילם של העצים ובין שמירה על הטבע?
- האם נתקלתם בפעילויות להגנה על הסביבה לקראת טו בשבט? (בשכונה, בישוב, בבית הספר?)

היום עוסקים, במיוחד בבתי הספר ובגני הילדים, בנושא שמירה על הטבע ואחריות האדם על הסביבה לקראת טו בשבט. ארגוני איכות הסביבה יוזמים אירועים לקראת מועד זה.

על מה ולמה חוגגים בט"ו בשבט?

לארץ הדורות סמל ט"ו בשבט ערכים שונים הקשורים לאדמה ולטבע:

בימי המשנה והתלמוד - נקבע שיום זה יהיה היום ממנו יחלו לספר את שנותיו של העץ.

בימי הגלות - קבעו סדרים מיוחדים שנועדו לספר ולהזכיר את שבחה של ארץ ישראל ופריונה.

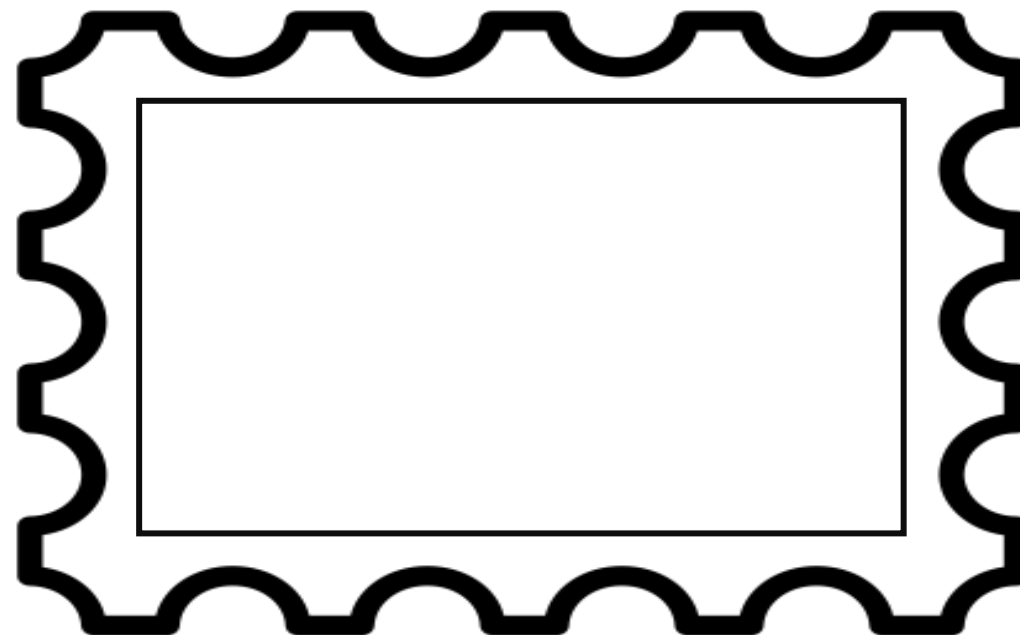
בימי ראשית הציונות - הפך ט"ו לחג הנטיעות, שכן המתישבים רצו להפריח את השממה.

ובימינו - מציינים ביום זה את "יום איכות הסביבה".

משימות:

א. התבוננו בכרזות שלפניכם והתאימו בין הכרזה ובין המשמעות של החג, אותה היא משקפת.

ב. צירו בול לכבוד ט"ו בשבט שיבטא את הערך שאתם רואים ביום מיוחד זה:

לסיכום

טו בשבט הוא חג ששינה את ערכו ואת מנהגיו במהלך הדורות.

לחזרה וסיכום גלגולו של טו בשבט אפשר לצפות [בסרטון](#)